

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

на практиката на

Европейския съд по правата на човека

и Съда на Европейския съюз

2013 г.

Европейски съд по правата на човека

Галина Костова срещу България (жалба № 36181/05)

Делото е по повод заличаването на жалбоподателката от списъка на синдиците по заповед на министъра на правосъдието през 2004 г. и отказа на Върховния административен съд (в 3- и 5-членен състав) да се произнесе по повод законосъобразността на наложената санкция.

Жалбоподателката Галина Костова е адвокат. През 2001г. тя била включена в списъка на синдиците. През 2003 г. била определена за синдик на дружество с едноличен собственик на капитала държавата, тъй като последното било в процедура по несъстоятелност. Ръководството на дружеството не одобрява назначаването ѝ и няколко пъти безуспешно прави опити да я замени. През периода май–юли 2004 г. срещу нея са подавани редица жалби до Министерството на правосъдието, като са ѝ вменявани различни нарушения. По този повод жалбоподателката неколкократно дава обяснения и представя документи. Едно от оплакванията е за това, че тя не е представила своевременно списък на кредиторите на дружеството в съда. В тази връзка жалбоподателката дава обяснение, че това забавяне не е по нейна вина, тъй като съответните документи са били изпратени в този момент в друг град. На 28 юли 2004 г. инспектор от Инспектората на Министерството на правосъдието прави предложение до министъра жалбоподателката да бъде заличена от списъка на синдиците. Той се позовава на практика на Върховния административен съд (ВАС), съгласно която едно подобно нарушение на синдик е достатъчно основание, за да бъде той заличен от списъка на синдиците по чл. 655 (3) от Търговския закон. На 2 август 2004 г. министърът на правосъдието заличава жалбоподателката от списъка на синдиците. В мотивите на заповедта е отразено, че тя е пропуснала да представи списъка на кредиторите на дружеството през съда по несъстоятелността в определения от закона срок – 8 май, а е сторила това едва на 18 юни 2004 г. Тази заповед била обжалвана пред ВАС.

Пред тричленния състав на ВАС са представени доказателства, че забавянето за внасяне на списъка на кредиторите не е 40, а едва 4 дни. Съдът оставя без уважение жалбата, изтъквайки в мотивите си, че жалбоподателката не е представила в посочения от закона срок списъка на кредиторите на дружеството. На основание на тази констатация съдът заключава, че заповедта е

законосъобразна. Възражението за непропорционалност на наложената санкция е отхвърлено с аргумента, че решението за налагане на тази тежка санкция е въпрос на целесъобразност, поради което съдът не е компетентен да вземе отношение дали тежестта на санкцията съответства на сериозността на нарушението. ВАС отбелязва наред с това, че никъде в закона не е посочено, че нарушението трябва да е тежко, за да последва заличаването на едно лице от списъка на синдиците. Решението е обжалвано пред 5-членен състав. В жалбата е отбелязано, че съдът погрешно е преценил, че не е компетентен да изследва въпроса за пропорционалността на наложената санкция, тъй като самият закон изисква административният орган да спазва принципа на пропорционалността. Ако той бъде нарушен, съдът е този, който следва да установи това несъответствие и да отмени порочния административен акт. Петчленният състав на ВАС оставя в сила решението на долната инстанция. В своите мотиви той посочва, че въпросът относно съответствието на тежестта на нарушението на наложената санкция не подлежи на съдебен контрол и това е добре установена съдебна практика, която е приложима и по отношение на дисциплинарните процедури по КТ.

Жалбоподателката повдига оплакване пред Съда в Страсбург относно ограничения обхват на съдебен контрол, осъществен от националните юрисдикции, което на практика е довело до формален достъп до съд.

Европейският съд отбелязва, че основният спор е съсредоточен върху интензитета на съдебния контрол, свързан с упражняването на дискреционни правомощия от страна на администрацията. Той отчита, че към онзи момент в българското законодателство изглежда не е имало много ясни критерии докъде може да се разпростира съдебният контрол. Все още не е бил формулиран принципът за пропорционалност, който трябва да бъде съблюдаван при издаването на административните актове. Той изрично е залегнал в чл. 6 от Административно-процесуалния кодекс, приет след приключването на конкретното съдебно производство.

Ето защо в своята преценка Съдът изтъква, че ще се ограничи до анализ относно обхвата на съдебния контрол, извършен от националните юрисдикции. В тази връзка той констатира, че ВАС е подложил на проверка не само процедурата, по която е била наложена санкция на жалбоподателката, но и наличието на доказателства за приписваното ѝ нарушение.

Европейският съд отбелязва, че заповедта на министъра се отнася да регулирането на професията "синдик на дружество в несъстоятелност", поради което властите са били особено чувствителни към изискванията за висок професионализъм и точност при упражняването ѝ от страна на тези лица. Ето защо

и контролът към тях е бил завишен, а и самата законодателна регламентация показвала, че тези правомощия са предоставени на министъра, за да се гарантира, че само подходящи лица ще имат правото да упражняват тази дейност. Съдът отбелязва, че обхватът на контрола, упражняван от съдилищата върху тази дейност, и административната преценка може да варира в зависимост от предмета на самото решение. Той отчита обстоятелството, че министърът е дал възможност на жалбоподателката да представи своите обяснения по случая, както и съответните документи, за да прецени обективно какво решение да вземе. Наред с това, самият закон е предвиждал възможността дори и един пропуск от страна на синдика да доведе до решение за заличаването му от списъка. Съдът отбелязва, че в самото законодателство не се предвиждат никакви по-леки санкции при констатирано нарушение в дейността на синдика – нито глоба или заличаване само за конкретен случай.

При тези обстоятелства ВАС е имал възможност да не дава оценка на целесъобразността на решението на министъра да заличи жалбоподателката от списъка на синдиките. Европейският съд преценява, че актът на министъра съответства както на предмета, така и на целта на закона. Наред с това е констатирано, че никъде в закона не е посочено, че министърът може да заличи синдик от списъка само при извършване на тежко нарушение.

Европейският съд достига до заключението, че в конкретния случай обхватът на съдебния контрол, осъществен от ВАС, е отговарял на изискванията на чл. 6§1 от Конвенцията, поради което не е налице нарушение на правото на справедлив процес.

Решението е взето с 5 на 2 гласа и е подписано с особено мнение от българския съдия Здравка Калайджиева и малтийския - Винсент де Гаetano. Според тях по същество Европейският съд не дава отговор на много съществен въпрос: дали, ако пред него бъде поставен на разглеждане случай, който се е развил след април 2007 г. (когато е приет новият Административно-процесуален кодекс), той би взел решение, противоположно на това по настоящия случай или отук нататък подобен спор би довел до втвърдяване на позицията му и позоваване на един порочен прецедент.

В особеното мнение на съдиите Калайджиева и Гаetano е оборен всеки един от аргументите на мнозинството. В него е изтъкнато, че делото се отнася до основната функция на съдилищата в упражняването на съдебния контрол върху актовете на изпълнителната власт, както е присъщо на едно демократично общество, управлявано от върховенството на закона. Когато някой счита, че упражняването на тази власт е незаконосъобразно и влияе негативно върху

неговите права, той може да поиска от административните съдилища да осъществят съдебен контрол върху такова решение, за да бъде то отменено и, по възможност, да получи обезщетение или задължителните разпореждания на съда да принудят властта и тя да спре незаконните си действия.

В настоящия случай министърът на правосъдието нито твърди, че жалбоподателката е некомпетентна, нито сочи, че тя е неспособна да се справи с поверените ѝ функции, нито намира за необходимо да обоснове решението си и да докаже, че то преследва легитимна цел. Вместо това той се доверява на полученото становище, че тя не е спазила срока за представяне списъка на кредиторите на дружеството по несъстоятелност и намира, че това е достатъчно, за да бъде заличена от списъка на синдиките. Сигналът за това не е представен от някой от кредиторите, защото те не са засегнати, а от дружеството в несъстоятелност.

Оплакването на жалбоподателката пред Европейския съд е, че ВАС е отказал да преразгледа заповедта на министъра, а вместо това е постановил, че не е компетентен да направи преценка на пропорционалността на това негово решение. Дватама съдии посочват, че според тях същината на това дело е не дали националните съдилища са компетентни или не да осъществяват пълен съдебен контрол, а дали те действително са го упражнили; дали упражняването му на две инстанции е достатъчно и дали тези производства не се свеждат на практика до официален и безмислен достъп до съд, който е довел и до съответните решения от тяхна страна.

В особеното мнение е посочено, че когато жалбоподателката обжалва заповедта на министъра, пред съдебните инстанции са представени нови доказателства, от които се установява, че забавянето на представения списък не е с 40, а само с 4 дни. Въпреки това, тези нови обстоятелства, свързани с изясняването на спора, по никакъв начин не са променили констатациите им, че заповедта е законосъобразна.

Останалата част на оплакванията на жалбоподателката пред националните съдилища се отнасят до твърдението за липса на законна цел и необходимост от налагането на тази санкция за явно незначително по своя характер нарушение. Според виждането на съдиите Калайджиева и Гаetano тук основният въпрос на жалбата е насочен към законността на оспорената заповед, а не до пропорционалността на наложената санкция. Вместо съдилищата, които формално са компетентни да я отменят, или да я върнат на министъра, за да бъде тя доуточнена, или за събиране на нови доказателства, за да се изследва въпроса, че забавянето на списъка на кредиторите не е имало никакви негативни ефекти върху заинтересованите страни, поради което и заповедта на министъра не може да се

приеме за съвместима с никаква легитимна цел или обществен или частен интерес, местните съдилища са приели, че са некомпетентни да я преразгледат, тъй като тя не била в нарушение на материалния закон.

В особеното мнение се изразява несъгласие и с виждането на мнозинството, че заповедта на министъра съответствала на предмета и на духа на закона, тъй като в самия оспорен акт министърът не е посочил нито такава цел, нито такъв предмет. Всъщност той е действал по искане на ръководството на дружеството в несъстоятелност, а не по сигнал на недоволни кредитори. Тъкмо напротив, опитите на това дружество пред съда да бъде сменен синдикът, са били неуспешни.

Съдиите Калайджиева и Гаetano изразяват несъгласие и с мнението на мнозинството, че в действащото към онзи момент българско законодателство не бил съвсем ясно прокаран принципът за пропорционалност, на който трябва да съответстват всички административни актове. Те възразяват, че подобен аргумент не е посочен от правителството-ответник, нито това произтича от българското право или от обвързващата практика на ВАС. Когато естеството на административния акт прави невъзможно за съда да реши делото по същество, той е длъжен да го отмени и да върне делото на административния орган с указание по тълкуването и прилагането на закона. Но дори и аргументите относно липсата на общ принцип за пропорционалност в националното законодателство да са правилни (макар че двамата съдии твърдят, че това не е така), подобен аргумент е без значение при преценката за съответствие между националното производство и изискванията на чл. 6§1.

В особеното мнение е изразено несъгласие и по повод становището на мнозинството, че регламентацията на една професия, която изисква стриктното спазване на законността, предоставяла на министъра изключителна дискреция при упражняването на дисциплинарната власт. Ако е вярно, че за включването в списъка на синдиките има изисквания освен за професионализъм, но и за отговорност, то заличаването им не се основава на констатациите, че те повече не са способни или са неподходящи да изпълняват тази длъжност. Освен това, националното законодателство предвижда контрол върху доброто упражняване на функциите на синдика от страна на съда по несъстоятелност. Той също е компетентен да го санкционира или уволни, ако последният не изпълнява своите функции добросъвестно. Ето защо в особеното мнение е изказано съмнение, че националните съдилища нямали правото да осъществят контрол за законосъобразност върху заповедта на министъра. *"Ние не разбираме как един орган на изпълнителната власт може да бъде по-компетентен от съда да*

установи точно целта на изследвания въпрос" - изтъкват двамата съдии. (§10 от особеното мнение).

Съдиите Калайджиева и Гаetano подчертават, че след като законодателството на една държава предвижда съдебен контрол върху актовете на изпълнителната власт, които го засягат, тази правна уредба не може само по себе си да се разглежда като достатъчна за ограничаване на правото на жалбоподателя до съд. Ако обхватът на съдебния контрол може да бъде стеснен от вътрешното законодателство или от избора на националните съдилища да ограничат своята собствена компетентност до чисто и безсмислено преразглеждане на фактите по случая, гаранциите, предвидени в член 6, стават безполезни.

Двамата съдии отбелязват, че според тяхното разбиране "очевидният провал на националните съдилища да се произнесат по тези основни въпроси, въпреки тяхната формална компетентност да го сторят, е довело до едно безсмислено производство, което е несъвместимо с чл. 6". (§11)

Стоянов и Табаков срещу България (жалба № 34130/04)

Нарушение на чл. 13 във вр. с чл. 6§1 и чл. 1 от Протокол 1- пренебрегване от страна на администрацията на влезите в сила решения на националните съдилища, свързани с предвидената облекчена процедура за приватизация от страна на наематели на обекти – общинска собственост.

Жалбоподателите са адвокати и от 1993 г. тяхната кантора се е помещавала в офис, собственост на общината. През февруари 1996 г. те отправят предложение до Общинския съвет на основание чл. 35, ал. 2 от ЗППДОБП /отм./ във връзка с възможността да закупят наетото помещение в качеството им на наематели. Поради липсата на отговор в законоустановения срок, те обжалват мълчаливия отказ пред съда. Производството е спряно поради течащия в същото време съдебен процес за реституционни претенции на спорния имот. Производството приключва с отхвърляне на иска за реституция през юли 2003 г. Съдебната процедура, иницирана от жалбоподателите, е възобновена. Съдът отменя мълчаливия отказ и задължава общинския съвет да обяви процедура за приватизация във връзка с направеното искане. Върховният касационен съд оставя решението в сила и постановява, че общината следва да изпълни съдебното решение за отмяна на мълчаливия отказ и да изпълни задълженията си по чл. 35, ал. 2 от ЗППДОБП. Процедурата по изпълнение на съдебното решение не е продължена до 2007 г.,

когато след многобройни писма, вкл. и до Агенцията за приватизация, Общинският съвет гласува решение за приватизация на офиса и определя цена, която трябва да бъде платена, в размер на 8 500 лв. Това решение е обжалвано по съдебен път с посочването на многобройни нарушения, водещи и до неговата нищожност. То е отменено частично с решение на ВАС от януари 2010 г. Въпреки образуваните две изпълнителни производства въз основа на двете приключили съдебни процедури, съдебният изпълнител не успява да принуди нито кмета, нито Общинския съвет чрез неговия председател, да изпълнят своите задължения. Глобите, които им налага от по 100 лв седмично до изпълнение на решенията, са отменени от съда.

Жалбоподателите предприемат процедури и по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди. Първата е свързана с неизпълнението на съдебното решение от 2004 г., но исквете им са отхвърлени с мотива, че законът не предвижда вреди от съдебни решения. Относно второто производство, свързано с решението на ВАС от 2010 г., исквите претенции са уважени частично.

През декември 2010 г. общината сезира съда с искане двете решения за приватизация на офиса да бъдат обявени за нищожни, тъй като по ЗУТ офисът нямал самостоятелно значение и не представлявал отделен обект на собственост. Молбата е оставена без уважение, а решението на административния съд е потвърдено от ВАС през 2012 г. През октомври 2013 г. Общинският съвет взема решение да изнесе на публична продажба сградата, в която се намира спорният офис. Към датата на постановяване на решението Съдът няма информация какви стъпки са предприети. Поради това жалбоподателите повдигат оплакване за неизпълнение на двете съдебни решения и оттам – за лишаването им от правото да придобият собствеността върху наетото от тях помещение. Наред с това те се оплакват и от прекомерната продължителност на съдебния процес, тъй като съдът се произнася с решение на 8 юли 2004 г. Те твърдят, че в националното законодателство липсва ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с нарушеното им право на справедлив процес и правото им на собственост.

Съдът отхвърля изложените възражения на правителството за недопустимост на оплакванията поради това, че жалбоподателите са изгубили качеството си на „жертва“ с факта на успешното дело по чл. 1 от ЗОДОВ, както и поради това, че не била изчерпана възможността за търсене на отговорност от съдебния изпълнител за неговото бездействие.

Той разглежда едновременно оплакванията по чл. 6§1 и по чл. 1 от Протокол 1.

По повод оплакването по чл. 6§1 Съдът отбелязва, че първата съдебна процедура приключва с решението на ВАС от 2005 г., с която изрично

администрацията е била задължена да открие процедура за приватизация на основание на изискванията на ЗППДОБП. Той посочва, че изпълнението на съдебно решение е неотменима част от правото на справедлив процес и се позовава на своята практика по повод два подобни български случая (*Basarba OOD c. Bulgarie*, no 77660/01, § 32, 7 janvier 2010, et *Popnikolov c. Bulgarie*, no 30388/02, § 29, 25 mars 2010). Същевременно съдебното признаване на тяхното право на привилегировано изкупуване на наетото помещение притежава определена материална стойност, за която жалбоподателите са имали легитимното очакване, че ще я придобият, тъй като това е произтичало и от самите разпоредби на закона. В този аспект Съдът приема, че те могат да претендират, че то може да бъде конкретизирано и представлява „притежание” /собственост/ по смисъла на чл. 1 от Протокол 1. Той отбелязва нежеланието на местните власти в Пазарджик да се подчинят на съдебните решения и дори да търсят пътища за анулиране на собствените им решения. Ето защо, макар и всички съдебни актове да са били в полза на жалбоподателите, нито едно не е било изпълнено и това е продължило за период, който не може да бъде приет за разумен. Затова Европейският съд установява едновременно нарушение както на чл. 6§1 /поради неизпълнението на съдебните решения/, така и на чл. 1 от Протокол 1.

Във връзка с оплакването по повод липсата на ефективно вътрешноправно средство за защита във връзка с изпълнението на решенията на националните съдилища и по повод нарушението на чл. 1 от Протокол 1 Съдът припомня принципните положения, които е заложил в своята практика въпреки голямата свобода на преценка, която предоставя на държавите в тази насока (*Bourdov c. Russie*, no 59498/00, §§ 96-97, 15 janvier 2009; *Yuriy Nikolayevich Ivanov c. Ukraine*, no 40450/04, § 65, CEDH 2009). Анализирайки възможностите на националното законодателство в аспекта на наличие на ефективни вътрешноправни средства за защита, Съдът достига до извода, че наличните средства не са в състояние да обезщетят в достатъчна степен адекватно жалбоподателите по повод продължителното неизпълнение на съдебните решения, постановени в тяхна полза. Поради това възражението на Правителството в този смисъл е отхвърлено и Съдът установява нарушение на чл. 13 във вр. с чл. 6§1 и чл. 1 от Протокол 1.

Освен че присъжда на жалбоподателите обезщетение за причинените им неимуществени вреди, Европейският съд посочва, че е установил нарушение на чл. 13 именно поради неизпълнението на съдебни решения и накърняването на правото на собственост на жалбоподателите. В такива случаи най-подходящата обезвреда би била да се възстанови положението такова, каквото би било, ако не беше допуснато нарушение. С други думи, Съдът препоръчва на държавата в настоящия

случай да гарантира с подходящи мерки изпълнението на съдебните решения, постановени в полза на жалбоподателите.

Николова и Вандова срещу България (жалба № 20688/04)

Нарушение на чл. 6§1 от Европейската конвенция за правата на човека (право на справедлив процес). Съдът оценява като диспропорционална тоталната липса на публичност на съдебните процедури и решения във ВАС във връзка с дисциплинарното уволнение на държавни служители, с мотив, че така се пази поверителността на някои документи по делото. Съдът приема, че самото наличие на класифицирани документи по делото не може да оправдае автоматичното засекретяване на производството, без да се преценява необходимостта от това в търсене на баланс между принципа на публичността на правораздаването и необходимостта от защита на обществения интерес. ЕСПЧ не е убеден, че тоталното изключване на публичността е било изцяло необходимо за запазване на конфиденциалността на въпросните документи. Освен това, налице са технически способности, които позволяват да се осигури някаква публичност на съдебното решение като същевременно се запази тайната на чувствителната информация по делото. Евросъдът изразява съмнение, че в конкретния случай защитата на поверителната информация е изисквала безусловно ограничаване на публичността на всички решения, особено при такъв дълъг период от време.

Делото е образувано по жалба на Стела Николова, бивш полицейски служител, и нейния адвокат Йорданка Вандова от кантората "Доковска, Атанасов и съдружници". Пред съда в Страсбург адвокат Вандова е представлявана от колегата ѝ от кантората Васил Василев, а самата тя представлява клиентката си Николова.

През 2001 г. г-жа Николова, полицейски служител, е обвинена в подкуп и възпрепятстване на правосъдието. През март 2003 г. тя е осъдена на 5 години лишаване от свобода, глоба от 3000 лева и лишаване от право да работи в МВР. През юни 2003 г. втората инстанция отменя присъдата заради процесуални нарушения, а делото е върнато за допълнително разследване. През 2005 г. производството е прекратено. Междувременно обаче, заради висящото наказателно производство срещу нея през февруари 2002 г. г-жа Николова е уволнена дисциплинарно от заеманата от нея длъжност в МВР. През март тя подава жалба срещу уволнението пред ВАС и упълномощава адвокат Вандова да я

защитава. През април 2002 г. МВР изпраща във ВАС преписката по уволнението на Николова и иска делото да бъде засекретено заради някои класифицирани документи в него. В резултат на това, когато адвокат Вандова поиска да се запознае с делото, на нея ѝ е отказан изцяло достъп до него, защото то е засекретено, а тя не е получила допуск до класифицирана информация. Адвокат Вандова е отказала да се подложи на процедурата по допуск, а Съдът отбелязва, че по силата на Закона за защита на класифицираната информация тази процедура включва подлагане на секретно разследване, включително и на личния живот. Николова решила да се защитава лично и поиска от ВАС да спре производството и да сезира Конституционния съд с въпроса дали е конституционносъобразна законовата разпоредба, която изисква секретно обследване на адвокати, за да бъдат те допуснати до класифицирани документи по делото. ВАС обаче отхвърля искането ѝ. През юни 2003 г. съдът потвърждава уволнението ѝ като законосъобразно, което е потвърдено от петчленен състав през декември. И тъй като делото е било засекретено, г-жа Николова не е имала възможност да получи копие от решенията, които не са били и публикувани на интернет страницата на съда. Можела е само да констатира наличието на решение в съдебния регистър. Делото е било разсекретено чак през юли 2009 г., след изтичането на законовия петгодишен срок.

Пред ЕСПЧ Николова се оплаква, че е нарушено правото ѝ на справедлив процес, доколкото не е имала възможност за публичен процес, включително и по отношение на решенията, които също не са обществено достояние. Тя твърди също така, че ВАС не е действал като независим и безпристрастен съд при вземането на решението си да засекрети съдебното производство по искане на МВР, като по този начин е нарушен и принципът на равнопоставеност на страните.

В решението си Съдът приема, че по принцип не може да се отрече правото на националните съдилища да преценяват във всеки отделен случай искането за дерогация на основния принцип на публичност на съдебните производства в защита на обществения интерес. Но пък и закрити заседания на "цивилен" съд принципно не отговарят на изискванията от Конвенцията. Съществуват извънредни обстоятелства, според естеството на въпросите, представени пред съда, които могат да оправдаят нуждата от засекретяване. В случая обаче, липсата на публичност на производството произтича не от някакво генерално правило, а от решение на съда, взето по искане на една от страните - МВР. Българските власти са имали законен интерес да запазят в тайна методите, използвани от полицията за превенция на престъпността, приема Съдът. Няма доказателства, че в случая класификацията на документите преследва друга, нелегитимна цел.

Същевременно обаче, Съдът е категоричен, че самото присъствие на класифицирани документи по делото не е основание за автоматично изключване на публичността, без да се преценява необходимостта от това, чрез преценка на съотношението между принципа на публичността и нуждата от защита на обществения ред и националната сигурност. С други думи – преди да изключи публичността във всеки един отделен случай, съдът трябва да прецени дали това е било необходимо за защита на обществения интерес и стриктно да се ограничи само в рамките на необходимото. В конкретния случай обаче ВАС е мотивирал решението си за засекретяване на делото само с наличието на класифицирани документи, без дори да направи оценка дали те имат отношение към предмета на спора или не, дали не може органиченията да се сведат само до достъпа до някои документи и провеждане на някои изслушвания на закрито. Това положение изглежда се дължи на автоматичността, с която се прилагат правилата за класифициране на съдебни дела - дори и при наличието само на един документ делото е засекретено. Съдът изразява съмнение дали в конкретния случай това засекретяване е стриктно необходимо, за да се запази поверителността на въпросните документи.

Нещо повече, съдът изразява и своето съмнение, че защитата на поверителната информация по делото е достатъчно основание да се ограничи публичността и на решенията на съда, особено за такъв дълъг период от време – пет години след вземане на решението на ВАС. Според него не е имало пречка да се публикуват решенията, при запазване на тайната на секретната информация.

Съдът присъжда на г-жа Николова обезщетение от 2400 евро за претърпените неимуществени щети, 1000 евро обезщетение за имуществени вреди и 1000 за разноски по делото. Адвокат Вандова не е поискала обезщетение

Vallianatos и други срещу Гърция (жалби № 29381/09 и 32684/09)

Нарушение на чл. 14 (избягване на дискриминация) във връзка с чл. 8 (право на зачитане на личния и семеен живот) от Конвенцията.

Случаят засяга „гражданските съюзи“ в Гърция, въведени със закон от 2008г., озаглавен „Реформи, засягащи семейството, децата и обществото“. Този закон предвижда официална форма на партньорство, позволяваща на лицата да регистрират своята връзка в по-свободна легална форма, отколкото брака. Жалбоподателите се оплакват, че законът предвижда граждански съюз само за

разнополовите двойки, а еднополовите са автоматично изключени от обхвата му. Те твърдят, че по този начин гръцката държава въвежда разграничение, което, според тях, е дискриминационно. Съдът отбелязва, че от 19-те държави, които са легализирали някаква форма на регистрирано партньорство, различно от брака, единствено Литва и Гърция са определили изрично то да се прилага само по отношение на разнополови двойки. Според него това не е необходимо за постигане на целите на закона.

Първата жалба е подадена от двама гръцки граждани Grigoris Vallianatos и Nikolaos Mylonas, родени през 1956, респ. 1958г. Втората жалба е подадена от шестима гръцки граждани- С.С., Е.Д., К.Т., М.Р., А.Н. и D.N., и от асоциация Synthessi – Information, Awareness-raising and Research, със седалище в Атина.

Г-н Vallianatos и г-н Mylonas живеят заедно като двойка. С.С. и Е.Д. са живели дълго време като двойка, както и К.Т. и М.Р. Жалбоподателите А.Н. и D.N. имат връзка, но не живеят заедно по професионални и социални причини. D.N. плаща социалните осигуровки на А.Н. Седмият жалбоподател е организация с нестопанска цел, една от целите на която е оказване на психологическа и морална подкрепа на хомосексуалисти.

На 26.11.2008г. в Гърция влиза в сила Закон № 3719/2008г., наречен „Реформи, засягащи семейството, децата и обществото“, който предвижда официална форма на партньорство, наречена „граждански съюз“. Съгласно Глава първа от Закона граждански съюз може да съществува само между разнополови двойки. Жалбоподателите се оплакват, че тази уредба нарушава правото им на личен и семеен живот и води до дискриминация на еднополовите двойки-нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията. На основание чл. 13 те твърдят липса на ефективно правно средство в националната правна система, което да им позволи да отстояват жалбата си, засягаща дискриминационния характер на гражданските съюзи.

Чл. 14 във връзка с чл. 8. Съдът отбелязва, че оплакването на жалбоподателите не се отнася до общо задължение на гръцката държава да се предвиди форма на признаване във вътрешното право на еднополовите отношения. Жалбата засяга само Закон № 3719/2008г., който се отнася до разнополовите двойки, изключвайки автоматично еднополовите от обхвата си. Те критикуват гръцката държава за въвеждането на разграничение, което води до дискриминация според тях. Съдът отхвърля жалбата на неправителствената организация, тъй като тя не е в положението на жертва по смисъла на чл. 34 (индивидуални жалби). Съдът напомня, че еднополовите двойки са също така способни да създадат

стабилна връзка, както и разнополовите. По тази причина няма съмнение, че жалбоподателите са в сравнимо положение с разнополовите двойки във връзка с тяхната нужда от легално признаване и защита на връзката им.

Припомняйки принципите, заложи в практиката му, Съдът набляга на това, че целта „защита на семейството в неговия традиционен смисъл“ е по-скоро абстрактна и че за постигането ѝ биха могли да се приложат голямо разнообразие от конкретни мерки. Тъй като конвенцията е жив инструмент, тя трябва да бъде тълкувана в светлината на днешните условия. Държавата, по силата на чл. 8, трябва да вземе предвид развитието на обществото и факта, че начинът да бъдат защитени нечие семейство или личен живот, не е само един. Поради това зависи от държавата да покаже, че е било необходимо, преследвайки легитимни цели при признаването на по-свободна форма на съвместен живот на двойките извън брака, да изключи еднополовите двойки от кръга на тези, които могат да се възползват от нея. Дори да се приеме, че волята на законодателя е била да се подобри правната защита на децата, родени извън брака, и индиректно да се укрепи институцията на брака, това не променя факта, че гражданският съюз по смисъла на цитирания закон представлява форма на гражданско партньорство, което изключва еднополови двойки, а позволява на разнополови двойки, независимо дали те имат деца, да регулират многобройни аспекти на връзката си. Съдът не е убеден, че постигането на посочените цели чрез законодателство в областта на гражданските съюзи предполага еднополовите двойки да бъдат изключвани от приложното му поле. Не би било невъзможно законодателят да включи някои разпоредби, отнасящи се до децата, родени извън брака, и в същото време да даде обща възможност на еднополовите двойки за сключване на граждански съюз. Освен това Съдът отбелязва, че съгласно гръцкото право разнополовите двойки са имали възможност за легално признаване и преди приемането на Закон 3719/2008г., за разлика от еднополовите, изцяло на базата на институцията на брака или в малко по-ограничена форма съгласно разпоредбите на Гражданския кодекс, посветени на фактическото съжителство. Следователно еднополовите двойки имат интерес да влязат в граждански съюз, доколкото той ще им даде единствено възможната основа за легално признаване според гръцкото право. В допълнение Съдът отбелязва, че въпреки че няма консенсус между държавите-членки на Съвета на Европа по този въпрос, тенденцията е към засилване на въвеждането на форми на легално признаване на еднополовите партньорства. От 19-те държави, които са легализирали някаква форма на регистрирано партньорство, различно от брака, единствено Литва и Гърция са определили изрично то да се прилага само по отношение на разнополови двойки. Съдът стига до заключението, че

правителството не е предложило убедителни доводи, оправдаващи изключването на еднополовите двойки от обхвата на Закон № 3719/2008г. По тази причина е налице нарушение на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

Член 13. Съдът напомня, че обхватът на чл. 13 не се простира дотам, че да гарантира възможността законите на държава-членка да бъдат атакувани пред национален орган на основание, че противоречат на Конвенцията. В тази си част жалбата е явно необоснована и по тази причина-недопустима.

Обезщетение (Член 41) Съдът осъжда Гърция да плати на всеки от жалбоподателите, с изключение на седмия, по 5000 евро за неимуществени вреди, плюс разноските по делото.

Торčić-Rosenberg срещу Република Хърватска, (жалба № 19391/11)

Член 14 (забрана на дискриминация) във връзка с член 8 (зачитане на личния и семейния живот)- отказан отпуск по майчинство на осиновителка, тъй като към деня на осиновяването детето е на тригодишна възраст

Жалбоподателката, Diana Торčić-Rosenberg, е хърватска гражданка, родена през 1962г. в гр. Загреб. Случаят засяга правото на г-жа Торčić-Rosenberg да ползва отпуск по майчинство. Докато работила като самонаето лице, тя осиновила тригодишно дете през октомври 2006г. Малко след това тя подаде молба до хърватската здравноосигурителна каса молба за ползване на платен отпуск по майчинство. Молбата ѝ била отхвърлена с мотива, че този отпуск може да се ползва само от биологични майки до навършване на една година на детето и осиновителките следва да бъдат третирани по същия начин. Г-жа Торčić-Rosenberg обжалвала това решение неколккратно с мотива, че то не съответства на хърватското право и че тя е обект на дискриминация, но жалбата ѝ била отхвърлена окончателно от Хърватския конституционен съд през февруари 2011г. Позовавайки се на чл. 14 (забрана на дискриминация) във вр. с чл. 8 (зачитане на личния и семейния живот) г-жа Торčić-Rosenberg се оплаква, че е била дискриминирана като осиновителка и като самонаето лице.

Решението на съда

Член 14 във връзка с член 8 Според постоянната практика на Съда член 14 допълва други съществени разпоредби от Конвенцията и протоколите към нея и няма самостоятелно значение, доколкото ефектът му е свързан с гарантирането на упражняването на правата и свободите на гражданите. Съдът отбелязва в самото начало, че вече се е произнасял, че връзката, произтичаща от осиновяване се счита

за достатъчна, за да подлежи на защита на правото на зачитане семейния живот в съответствие с член 8 от Конвенцията. Той също така е постановил, че родителският отпуск и надбавки насърчават семейството и засягат начина, по който той е организиран. Родителският отпуск и родителските обезщетения следователно попадат в приложното поле на член 8 от Конвенцията. В светлината на горните принципи Съдът приема, че член 14 във връзка с член 8 са приложими към случая, засягащ отпуска по майчинство и съответните социални плащания на осиновителките. В съответствие с това, в случай че една държава реши да направи схема за ползване на родителски отпуски или на такива по майчинство, тя трябва да го направи по начин, съвместим с чл. 14. Съдът отбелязва, че въпросът за различното третиране на жалбоподателката е основан на статута ѝ на осиновителка и по-специално на отказа да ѝ бъде отпуснат отпуск по майчинство и съответните социални плащания след осиновяването на детето, въпреки че биологичните майки имат право на такива до навършване на една година на собственото им дете. Властите интерпретирали приложимото национално право в смисъл, че осиновителките имат право на отпуск по майчинство също до навършване на една година на детето, независимо от времето на осиновяване. Съдът счита, че анализирайки практиката по приложението на вътрешното право в случая следва да се вземат предвид два факта. На първо място целта на осиновителката, желаеща да ползва отпуск по майчинство, е да остане вкъщи, за да полага грижи за детето. В този аспект нейното положение е същото, както при биологичната майка. На второ място държавата трябва да се въздържа от всякакви действия, които ще попречат на развитието на връзката между осиновителите и детето и на неговата интеграция в семейството. Съдът отбелязва, че Трудовия закон, в сила по това време, също признава, че осиновителките имат същите права като биологичните майки, като предвижда, че тези права се признават от момента на осиновяването. Чл. 66(2) от този закон предвижда, че жената има право на 45-дневен отпуск преди очакваната дата на раждане, както и отпуск до навършването на 1 година на детето. Чл. 74 предвижда, че осиновителите имат същата защита на правото си на майчинство и на отглеждане на детето, както и че при осиновяване на дете над 1-годишна възраст, но ненавършило 12 години, имат право на платен 270-дневен отпуск, считано от датата на осиновяването. По това време Законът за отпуските по майчинство се явява специален по отношение на Трудовия закон и властите се позовават на него. Той предвижда, че биологичните майки, които са самонаети, имат същите права, както е посочено в Трудовия закон. Чл. 6 предвижда, че осиновителите имат същите права като биологичните родители, без обаче да уточнява дали те ще намерят приложение, когато детето е осиновено след

навършване на една година. По тази причина Съдът счита, че разрешавайки платен отпуск на осиновителките само ако детето няма навършена една година, властите прилагат правото по изключително формален и негъвкав начин. Те игнорират общите принципи, заложиени в Трудовия закон, който взема предвид, че положението на биологичната майка след раждането е същото като това на осиновителката след осиновяването. По тази причина Съдът приема, че има различно третиране на биологичните майки и осиновителките, което се счита за дискриминация. Всички съмнения относно необходимостта от равно третиране на биологичните майки и осиновителките, са били премахнати с влезлия в сила на 01 януари Закон относно майчинството и родителските надбавки. Въпреки че този акт не е директно приложим спрямо случая на жалбоподателката, тъй като тя е подала молбата си по времето на действието на предходната уредба, той все пак потвърждава, че Административния и Конституционния съд на страната, разглеждайки жалбата ѝ, са нарушили основните цели и принципи на националната правна уредба.

Предвид горното, съдът счита, че има нарушение на член 14 във връзка с член 8 от Конвенцията

Обезщетение (Член 41) Съдът осъжда държавата да заплати EUR 7 000 за неимуществени вреди и EUR 3 500 за разноски.

Söderman срещу Швеция (жалба № 5786/08),

Нарушение на чл. 8 (право на зачитане на личния живот) от Конвенцията

Случаят засяга опита за скрито видеозаснемане на 14-годишно момиче от втория ѝ баща, докато се е събличала, и оплакването ѝ, че шведската правна система, която по това време не е забранявала заснемането на някого без негово съгласие, не я защитила срещу посегателството срещу личността ѝ. Съдът установява, че законът, който е бил в сила в този момент, не е осигурил защитата на правото на зачитане на личния живот на г-ца Söderman- чрез предвиждането на наказателно- или гражданскоправно средство - по начин, съвместим с Конвенцията. Деянието, осъществено от втория ѝ баща, е накърнило неприкосновеността ѝ и е било допълнително утежнено от факта, че тя е била непълнолетна, че инцидентът се е случил в нейния дом и че нарушителят е бил човек, на когото тя е била поверена и на когото се е очаквало да има доверие.

Жалбоподателката, Eliza Söderman, е шведска гражданка, родена през 1987 г. в Лудвика (Швеция). През 2002 г., когато е била на 14 год., тя открива, че вторият ѝ баща се е опитал да я заснеме гола на видеофилм, скривайки видеокамера в банята, поставена в режим на запис и насочена към частта от помещението, където се предполага, че тя ще се съблече и ще вземе душ. Веднага след това филмът е бил изгорен от майка ѝ, без някой да го е видял. Майката на г-ца Söderman съобщила за инцидента на полицията след около две години. Вторият баща е бил обвинен в сексуален тормоз, а г-ца Söderman е пожелала към наказателното производство да бъде присъединена и нейната жалба за накърняване на личната ѝ неприкосновеност. През 2006г. вторият баща, който е признал, че е опитвал да заснеме филм със скрита камера, е бил признат за виновен в осъществяването на сексуален тормоз от първата инстанция и е бил осъден да плати обезщетение. През 2007г. той е обжалвал и апелативният съд е установил, че въпреки че мотивът му е бил да заснеме момичето със сексуална цел, деянието не би могло да бъде подведено под разпоредбата относно сексуалния тормоз, доколкото той не е очаквал намеренията му да бъдат разкрити. Съдът отбелязва, че в шведското право няма обща забрана за заснемане на лице без неговото съгласие. Доколкото става въпрос за накърняване на неприкосновеността на момичето, вторият баща не би могъл да бъде държан отговорен за единичен случай на заснемането ѝ без нейно съгласие. Апелативният съд отбелязва също, че деянието, извършено от втория баща, би могло теоретично да бъде разследвано като опит за детска порнография, но такова обвинение не е било повдигнато и затова той няма да изследва въпроса дали бащата би могъл да бъде подведен под отговорност за такова деяние. Касационната жалба срещу това решение е отхвърлена от Върховния съд през декември 2007г.

Позовавайки се на чл. 8 (право на зачитане на личния живот) г-ца Söderman се оплаква, че Швеция не е могла да изпълни това си задължение като предвиди средства- наказателно- или гражданскоправни- срещу нарушаването на личната ѝ неприкосновеност от втория ѝ баща. Жалбата е била подадена в ЕСПЧ на 21.01.2008г. В решението си от 21.06.2012г. Съдът преценява, че липсва нарушение на чл. 8. На 19.11.2012г. случаят е придвижен към Голямата камера на съда по молба на г-ца Söderman.

Решение на съда:

Член 8 Съдът подчертава, че г-ца Söderman не се е оплакала от ефективността на наказателното разследване, водено от шведските власти. Освен

това няма доказателства, че те не са изпълнили задължението си да проведат ефективен процес. Въпросът, поставен пред Съда е дали в светлината на обстоятелствата по случая Швеция е имала адекватна легална рамка да защити г-ца Söderman срещу деянието на втория ѝ баща, в съответствие с чл. 8. По отношение на възможността извършеното деяние да бъде квалифицирано като детска порнография според наказателния кодекс, изтъкната в решението на апелативния съд, Съдът не е убеден, че то покрива признаците на това престъпление. В становището си до Съда шведското правителство признава, че няма информация дали прокурорът е повдигнал такова обвинение, но изброява няколко причини това вероятно да не е направено, в частност невъзможността да се представи задоволително доказателство за наличието на порнографска снимка. Г-ца Söderman признава, че дори филмът да съществуваше към момента, трудно би могъл да бъде квалифициран като порнографски. Съдът отбелязва, че терминът „порнографска снимка“ няма легална дефиниция в шведския наказателен кодекс и съдържанието на дебатите при обсъждането на разпоредбата при нейното приемане подчертава намерението да не бъдат криминализирани всички снимки на голи деца. Съдът счита, че разпоредбата, уреждаща престъплението сексуален тормоз по НК - поспециално излагане по обиден начин и непристойно поведение чрез думи или действия - е тази, която трябва да предостави на г-ца Söderman необходимата защита по силата на член 8. Той е обсъдил и заключението на апелативния съд, че вторият баща не би могъл да бъде наказателно отговорен за изолиран случай на заснемане на момичето без нейно съгласие. В действащото към него момент шведско право, така, както е интерпретирано от практиката на шведските съдилища, за да е осъществено изпълнителното деяние на престъплението „сексуален тормоз“, децът трябва да е целял жертвата да разбере за него, или да е безразличен по отношение на това дали ще разбере. Това изискване обаче не е било изпълнено в случая на г-ца Söderman, което не се дължи толкова на липсата на доказателства, че вторият баща е бил оправдан за извършването на това престъпление, колкото на факта, че по това време неговото деяние не е било квалифицирано като такова. Разпоредбата относно сексуалния тормоз е изменена впоследствие, през април 2005 г. Докато, от една страна, не е ясно дали деянието би могло да бъде покрито от изменената разпоредба, то, от друга, е достатъчно да се заключи, че преди изменението от април 2005 г. то със сигурност не е могло да бъде квалифицирано като такова и по този начин да бъде защитен личния живот на г-ца Söderman. Към този момент недостатъчността в закрилата на нейните права не би могла да бъде преодоляна с помощта на която и да е разпоредба в наказателното право. Едва през юли 2013 г. влиза в сила нова уредба, засягаща и случаи като този

на жалбоподателката. Що се отнася до гражданскоправните средства, Съдът отбелязва, че оправдавайки втория баща, Шведският апелативен съд е отхвърлил и гражданския иск на г-ца Söderman. Както беше споменато от шведското правителство, когато в наказателния процес бъде подаден граждански иск, неговото уважаване зависи от изхода на наказателния процес. Липсвали са основания, на които г-ца Söderman би могла да обоснове евентуален иск за обезщетение, и по-специално защитникът ѝ не би могъл да се позове на небрежност, тъй като вторият баща не твърди, че камерата е оставена случайно в режим на запис. В заключение, Съдът не е убеден, че шведските съдилища биха могли да присъдят обезщетение на жалбоподателката само и единствено на основание на нарушение на Конвенцията. Съдът заключава, че релевантното шведско право, в сила към него момент, не е осигурило закрила на правото на зачитане на личния живот на г-ца Söderman по начин, който да е съвместим със задължението на държавата по чл. 8. Деянието, извършено от втория ѝ баща, е нарушило нейната неприкосновеност. То е допълнително утежнено от факта, че тя е била непълнолетна, че инцидентът се е състоял в дома ѝ и че извършителят е лице, а което тя е била поверена и се е очаквало да има доверие.

Предвид горното, е налице нарушение на чл. 8

Обезщетение (Член 41) Шведската държава е осъдена да заплати 10 000 EUR за неимуществени вреди и 29 700 EUR за разноски.

Х срещу Латвия (жалба № 27853/09)

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията (право на зачитане на семейния живот). Международно отвлечане на деца: забрана за връщане в страната по произход без ефективна проверка на обстоятелството „сериозен риск“ за детето.

Случаят засяга процедурата по връщане на момиче в Австралия, нейната държава по произход, която е напуснала с майка си на възраст три години и пет месеца, в изпълнение на Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца, и жалбата на майката, че решенията на латвийските съдилища за връщането на детето нарушават правото ѝ на зачитане на семейния ѝ живот по смисъла на член 8 от Конвенцията. Съдът стига до заключението, че Конвенция за защита правата на човека и основните свободи и Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца от 25 октомври 1980 г. трябва да се прилагат едновременно и хармонично, като водещ е най-добрият интерес на детето. В настоящия случай

Латвийският съд не се е съобразил с процедурните изисквания на чл. 8, като е отказал да прецени наведения довод за „сериозен риск“ за детето в случай на завръщането му в Австралия.

Жалбоподателката Х е латвийска гражданка, родена през 1974г., получила и австралийско гражданство през 2007г. и живееща понастоящем в Австралия. През 2004г. в Австралия, където живеела и имала сключен граждански брак, тя започнала връзка с друг мъж, Т., и се преместила при него. През 2005г. родила дъщеря. В акта за раждане не било вписано името на бащата. Връзката между жалбоподателката и Т се влошила, но те продължили да живеят заедно до 17 юли 2008г., когато тя заминала за Латвия с дъщеря си, тогава на възраст 3 год. и 5 мес. Т се оплакал в Австралийския семеен съд, който признал бащинството му и установил, че той е изпълнявал задълженията си на баща от раждането на детето. По същото време австралийските власти изпратили пред съответните латвийски такива искане за връщане на детето в изпълнение на Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца от 25.10.1980г. През ноември 2008г. латвийският първоинстанционен съд решил, че преместването на детето е незаконосъобразно и направено без съгласието на Т, чиито права били признати от австралийския съд. Х обжалвала това решение, изтъквайки връзките на детето с Латвия и критикувайки поведението на Т и липсата на информация относно положението на дъщеря ѝ в случай на завръщане. Позовавайки се на собствената си невъзможност да се върне и да живее в Австралия, тя представила доклад, написан по нейно искане, от специалист, който стигал до заключението, че съществува риск от психологическа травма за детето в случай на незабавното му отделяне от майката. През януари 2009г. съдът в Рига потвърдил решението на първоинстанционния съд. Приемайки, че твърденията на майката са неоснователни, той постановил, че няма компетентност да се произнесе по отношение на посочения в психологическия доклад риск, тъй като това е въпрос, отнасящ се по съществува на родителските права, което не е част от процедурата по връщане на детето съгласно Хагската конвенция. След това решение Т се възползва от случайна среща да си върне детето и да отпътува с него към Австралия. От този момент нататък той упражнява сам родителските си права, но жалбоподателката, която отново се върнала в Австралия и започнала работа в публична институция, има редовен контакт с дъщеря си.

Позовавайки се на чл. 8 от Конвенцията жалбоподателката твърди, че е жертва на посегателство на правото ѝ на зачитане на семейния живот от страна на

латвийските съдилища. Жалбата в ЕСПЧ е подадена на 08.05.2009г. В решението си от 15.11.2011г. състав на ЕСПЧ стига до заключението, че е налице нарушение на чл. 8. По искане на правителството на 04.06.2012г. случаят е придвижен към Голямата камера, изслушването пред която се състои на 10.10.2012г. Получени са писмени становища от финландското и от чешкото правителство, от неправителствена организация.

Решение на съда

Член 8

В самото начало Съдът отбелязва, че решението детето да бъде върнато в Австралия води до намеса в правото на жалбоподателката на зачитане на семейния и личния ѝ живот. Тази намеса е била законосъобразна. Несъмнено жалбоподателката е приела, че Хагската конвенция не следва да се прилага, тъй като тя е отглеждала детето си в качеството си на самотен родител непосредствено преди заминаването си от Австралия. Съдът посочва обаче, че този въпрос, който е от компетентността единствено на националните съдилища, е изрично разгледан от латвийските съдилища, които са отбелязали, че австралийският съд е признал бащинството на Т и родителските му права по отношение на детето. Съдът приема още, че тази намеса преследва легитимна цел, а именно защита на правата детето и тези на неговия баща. По повод на необходимостта от намеса Съдът напомня, че различните международни разпоредби трябва да се прилагат едновременно и хармонично, без противоречие или противопоставяне между различните договори, така, че той да има възможност да изпълни задачата си, а именно да гарантира спазването на задълженията, поети от държавите- страни по Конвенцията, чрез интерпретиране на тази Конвенция, което гарантира практически и ефективни права. По-нататък Съдът отбелязва, че има широк консенсус в подкрепа на идеята, че във всички решения,отнасящи се до децата, техният най-добър интерес трябва да бъде от първостепенно значение. Този интерес е различен от този на техните родители. В контекста на прилагането на процедурата по връщане по Хагската конвенция- която е различна от тази относно родителските права- интересът следва да се преценява в светлината на изключенията, предвидени от Хагската конвенция, по- точно тези, засягащи изминалото време (чл.12) и наличието на „тежък риск“ (чл. 14(б)). Тази задача се пада на националните власти, които могат да се възползват от свобода на преценка при изпълнението ѝ. От своя страна Съдът има надзорна роля, която се състои, без да се заместват изводите на националните съдилища със собствени такива, в преценка дали процесът на вземане на решението детето да бъде върнато в страната по произход е бил справедлив и дали

е защитен неговият най- добър интерес. Това, в светлината на член 8 от Конвенцията, доколкото националните съдилища, сезирани с молба за връщане на детето, обратно на това, което са направили, не са били длъжни да проведат задълбочено проучване на цялостното семейно положение, те несъмнено е трябвало да се съобразят с двойно процесуално задължение: от една страна изследване на твърденията за "сериозен риск" за детето в случай на връщане, и документирането на такова изследване чрез мотивирано решение по тази точка; от друга страна- да се уверят, че са налице достатъчно гаранции в страната по произход (в този случай Австралия), по-специално чрез конкретни мерки за защита в случай на известен риск. В настоящия случай Съдът отбелязва, че е изминала по-малко от година между времето на заминаването на детето от Австралия и молбата за неговото връщане, което нормално би трябвало да предизвика незабавно връщане. Въпреки това той отбелязва, че жалбоподателката е подала в съда в Рига сертификат, изготвен от психолог след първоинстанционното решение, който наред с другото посочва, че незабавното отделяне от майката би довело до психологическа травма у детето. Според мнението на Съда е неприемливо националният съд да приема този доклад за неотносим на основание, че същият се отнася по същество до родителските права, а не до молбата за връщане, и по тази причина не е част от производството. Всъщност този доклад обръща внимание на риска от психологическа травма. Той има тясна връзка с най- добрия интерес на детето и представлява доказателство, че е налице „тежък риск“, който би следвало да бъде изследван по силата на чл. 13 (б) от хагската конвенция, също както и въпросът дали е било възможно за майката да последва дъщеря си в Австралия и да поддържа връзки с нея. Необходимостта да се вмести в кратките срокове, заложили в Хагската конвенция, не освобождава латвийските власти от ефективна проверка на това твърдение.

В заключение Съдът приема, че отказвайки да разгледат експертния доклад, който твърди наличието на „сериозен риск“ за детето по смисъла на чл. 13 (б) от Хагската конвенция, латвийските власти не са изпълнили процесуалните си задължения. Следователно е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.

Справедливо обезщетение (член 41)

Съдът приема, че Латвия следва да заплати на жалбоподателката 2000 EUR разноски.

Влад и други срещу Румъния (жалби № 40756/06, 41508/07 и 50806/07)

Нарушение на член 6§1 (право на справедлив процес в разумен срок) и на член 13 (право на ефективно правно средство) във връзка с член 6§1. В основата на тези нарушения е неправилното функциониране на националното законодателство и практика. Необходими са по-нататъшни реформи по силата на член 46 (изпълнение на съдебни решения) така че страните, чиито дела продължават твърде дълго във времето, да получат компенсация.

Случаят засяга времетраенето на съдебните производства на трима жалбоподатели пред румънските съдилища и правното средство, компенсиращо ги за прекомерната им продължителност. Съдът намира, че времето, което е било необходимо на националните съдилища да разрешат съответните случаи, е превишило разумната продължителност, че това е било в рамките на отговорността на румънските власти и че липсва правно средство, което да компенсира ищците в процесите, продължили прекалено дълго. Тъй като пред Съда понастоящем има 500 подобни висящи случаи срещу Румъния, засягащи прекомерната продължителност на наказателните и гражданските производства, той намира, че е налице системен проблем, който изисква по-нататъшни реформи на правораздавателната система с оглед гарантиране на правото на справедлив съдебен процес в разумни времеви рамки в Румъния.

Жалбоподателите Mihai Vlad, Flaviu Plața и Vasilica Bratu, са румънски граждани, родени съответно през 1945, 1969 и 1964г. и живеещи в Букурещ. Всеки от жалбоподателите е бил страна съдебен процес в Румъния, който е продължил прекомерно.

Г-н Vlad бил задържан на 30.01.1994г. по подозрение в убийство първа степен. През следващите 12 години той е съден и намиран за виновен четири пъти. Присъдата му е отменяна три пъти след негова жалба, но след четвъртия тя е окончателно потвърдена през април 2006г.

Г-н Plața бил информиран през март 1997 г., че леля му е предявила срещу него граждански иск за разделяне на съсобствени имоти. След неколкократно отлагания и две преразглеждания, през юни 2006г. действията на леля му постигнали частичен успех. Въпреки това пред румънските съдилища 16 години след началото на процеса все още е висяща жалба по повод изпълнението на съдебното решение.

През юни 1998г. е започнато производство срещу г-жа Bratu, свързано с неизпълнение на служебни задължения в държавната администрация. След многократни отлагания и множество изслушвания, то завършило окончателно 9 години по-късно, през май 2007г.

Жалбоподателите подават жалбите си в ЕСПЧ съответно на 05.10.2006г., 14.09.2007 и 09.11.2007г.

Решението на съда

член 6§1 (право на справедлив съдебен процес в разумно време)

Съдът отбелязва, че процесът, по който г-н Vlad е бил страна, е продължил 12 години, 2 месеца и 6 дни, същият е връщан в прокуратурата 3 пъти за допълнително разследване и отлаганията са причинени от невъзможност за властите да издават документи или получават доклади.

Процесът, по който г-н Plața е страна, продължава близо 16 години и все още не е приключил. По съществото си той не е сложен и голям част от отлаганията се дължат на многобройните процесуални грешки.

Процесът срещу г-жа Bratu е продължил 9 години. Той също не е сложен, но въпреки това разпитите били отлагани близо 40 пъти, за бъдат изискани документи от властите или поради нередовно призоваване на страните. Пред настоящия съд румънското правителство не прави опит да оправдае отлаганията.

По тази причина Съдът приема, че продължителността на всички случаи е прекомерна и не отговаря на изискванията за „разумен срок“ по смисъла на член 6.

Член 13 (право на ефективно правно средство)

Румънското правителство твърди, че в румънската правораздавателна система са направени редица промени, което означава, че към момента би трябвало да има ефективно правно средство за страните, чиито процеси са продължили прекомерно. Съдът взема предвид закон, приет през 2010г., на нов Гражданскопроцесуален кодекс, в сила от февруари 2013, както и твърдението на румънското правителство, че към момента съществува такова правно средство, доказателство за което са редица по-нови случаи. Въпреки това Съдът установява, че правителството не може да даде и един пример за такъв случай, както и че промените в законодателството са направени след депозирането на настоящите жалби. По тази причина те се явяват основателни.

Член 46 (изпълнение на съдебни решения)

Към този момент има 200 уважени жалби до Съда на основание неспазване на изискването за „разумен срок“ от румънските съдилища в наказателните и гражданските производства, и други все още висящи 500 такива. Това, според Съда, е индикация за системен проблем. Въпреки че отбелязва напредъка, постигнат от Румъния в разрешаването на този проблем, Съдът установява, че се налагат последователни и дългосрочни мерки за решаването му под надзора на Комитета на министрите. Той насърчава румънското правителство да гарантира правото на справедлив процес в разумен срок или чрез разширяване на кръга от съществуващите правни средства, или чрез приемането на нови такива, каквото е специфичното ясно регулирано обезщетение.

Справедливо обезщетение (член 41)

Румъния е осъдена да заплати на жалбоподателите съответно 3 600, 7800 и 2340 евро за неимуществени вреди.

Vilnes и други срещу Норвегия (жалба № 52806/09)

Нарушение на чл. 8 (право на зачитане на личния и на семейния живот) от Конвенцията от страна на норвежките власти, които не успяват да гарантират, че жалбоподателят ще получи важна информация, позволяваща му да разбере риска за здравето и живота му, съдържаща се в таблици за бърза декомпресия.

Липсва нарушение на член 2 (право на живот) във вр. с член 8 по отношение на останалите жалбоподатели поради това, че животът и здравето им не са били поставени в опасност

Липсва нарушение на член 3 (забрана за нечовешко или унижително отношение).

Случаят засяга предишни жалби от водолази, които са получили увреждания в резултат на гмуркане в Северно море за нефтодобивни компании по време на пионерския период на проучвания за нефт (1965-1990). Доколкото оплакванията на жалбоподателите засягат неуспеха на властите да предотвратят риска за здравето и живота им, Съдът приема, че институциите са предприели широк спектър от мерки, за да гарантират сигурността на водолазите, в съответствие с изискванията на членове 2, 3 и 8. Въпреки това Съдът намира, че властите не са успели да изпълнят задълженията си по член 8

да предоставят на лицата достъп до важна информация, която да им помогне да преценят рисковете за здравето и живота им. Въпреки че е липсвал научен консенсус по отношение на дългосрочните последици от кесонната болест, водолазните компании имали право да запазят в тайна своите водолазни таблици само за да имат конкурентно предимство пред останалите. По тази причина на водолазите е отказан достъп до информация за времената на бързата декомпресия и за последиците, която тя би могла да има върху живота и здравето им, в резултат на което те не са могли да преценят рисковете, на които са изложени и да дадат своето информирано съгласие.

Този случай е интересен, тъй като допълва практиката на съда по отношение на достъпа до информация по смисъла на чл. 2 и чл. 8 и създава задължение на държавата да гарантира, че работниците и служителите получават необходимата информация, която им позволява да преценят професионалните рискове за здравето и сигурността им.

Жалбоподателите са петима норвежки граждани. Те са бивши дълбоководолази, взели участие в операциите на нефтодобивната промишленост в Северно море, познати като пионерски период (1965- 1990). Всички се оплакват, че са получили увреждания на здравето в резултат на гмуркането, а повечето все още страдат от обструктивна белодробна болест, енцефалопатия, намален слух и посттравматичен стрес. В частност те твърдят, че решенията за оптимизиране за сметка на работните условия и безопасността им са поставили в риск живота и здравето им. Отклоняването от правилата за безопасност- като удължаване на периода на дълбоко гмуркане и на подаването на газ- често били официално разрешени, а таблиците за декомпресия, използвани за завръщането на водолазите на повърхността, които не са стандартизирани до 1990 г., позволяват на нефтодобивните компании да намаляват както времето за декомпресия, така и разходите за работници и да имат предимство пред конкурентите си. В резултат на това повечето жалбоподатели изпитали кесонна болест и травми. Един от жалбоподателите- г-н Vilnes- твърди, че е претърпял инцидент, когато работел на водолазния кораб *Arctic Surveyor* през 1977г. и е преживял кесонна болест в значителна степен, в резултат на която получил трайно мозъчно и гръбначно увреждане. По- късно, докато работел на *Tender Comet* през 1983г., той усетил болка в ушите и остра такава при декомпресията и решил да прекрати гмуркането. Впоследствие останалите жалбоподатели също описват детайлно вредите, нанесени им при тестово гмуркане, в което взели участие без тяхното информирано съгласие, в Берген и норвежките фиорди с компанията *NUI AS*.

За известен период от време в миналото е разпространена информация, че между 350 и 400 водолази- пионери, включително и жалбоподателите, са получили увреждания на здравето в резултат на гмуркането. Дългосрочни проучвания разкриват възможна връзка между гмуркането и увреждания на централната нервна система, а през декември 2002г. доклад от независимо разследване предполага, че държавата носи легална, а оттам и финансова отговорност за уврежданията, претърпени от водолазите в Северно море, поради което на последните се дължи обезщетение. Правителството, въпреки че отхвърля отговорността от законова гледна точка, признава, че има морален и политически дълг да обезщети водолазите и приема специална компенсационна схема. Г-н Vilnes получава пенсия за хора с увреждания и обезщетение за трудова злополука и 3 600 000 норвежки крони (462 700 евро) съгласно държавната компенсационна схема. Останалите шест жалбоподатели също получават пенсия за хора с увреждания, а някои от тях- и обезщетения от държавата и от нефтодобивните компании. През февруари 2005г. г-н Vilnes, а през декември същата година и останалите жалбоподатели, започват процес срещу държавата, искайки допълнително обезщетение. През август 2007г. съдът в Осло се произнася, че въпреки че държавата е взела всички мерки, които разумно би трябвало да се очакват, за да защити живота на водолазите, при преценка на различните интереси (обезпокояващият брой водолази с увреждания сравнен с факта, че Норвегия е станала една от най- богатите страни в света благодарение на нефта), би било разумно и пропорционално държавата да бъде отговорна за нанесените на здравето на водолазите щети. Въпреки това, по- късно, в решения от ноември 2008г. и октомври 2009г. апелативният и върховният съд не уважават искове на жалбоподателите. По отношение на инцидентите, случили се на г-н Vilnes на корабите *Arctic Surveyor* през 1977г. и *Tender Comet* през 1983г. съдилищата не намират основание за търсене на отговорност от държавата, тъй като липсва достатъчно близка връзка между нея и дейността, предизвикала уврежданията. Също така държавата не би могла да бъде отговорна за действията на работодателите, доколкото е приела съответното законодателство в областта на защитата на работниците и служителите, гарантирано от съответните механизми при прилагането и контрола им.

Член 2 и член 8

Съдът като цяло е съгласен със заключенията на апелативния и върховния съд по отношение на оплакванията на жалбоподателите, че не е осигурена защита на здравето и живота им. Законодателната рамка, осигурена от шведските власти, достатъчно отговорно е защитила безопасността на водолазите, а контролът не е бил организиран по безотговорен начин. Изследвайки жалбите по отношение на

тестовото гмуркане, Съдът приема, че водолазите са били достатъчно информирани относно това гмуркане, което е било предварително одобрено от компетентни органи след основно проучване съобразно съответните медицински норми и в светлината на информацията, известна по това време. Също така Съдът приема, че поради самата си същност тестовите гмуркания включват и известен риск, което прави трудно сравнението с останалите операции по гмуркане в Северно море. По тази причина Съдът намира, че норвежките власти не би трябвало да носят отговорност за нарушение на член 2 във връзка с член 8 що се отнася до тестовите гмуркания.

Изследвайки жалбата на г-н Vilnes относно инцидентите на корабите *Arctic Surveyor* и *Tender Comet*, като се остави настрана оплакването, че същият е преживял сериозна кесонна болест вследствие на използването на таблици за изключително бърза декомпресия, съдът намира, че твърденията на жалбоподателя са твърде неясни, за да могат инцидентите да бъдат приписани на норвежките власти. По тази причина жалбата в тази ѝ част е отхвърлена като необоснована.

Съдът припомня, че всички жалбоподатели са имали възможността исканията им да бъдат чути по същество от норвежките съдилища. Нещо повече, в тяхна полза е била съставена компенсационна схема, съгласно която те са получили значителни обезщетения. По тази причина, вземайки широк кръг от мерки, норвежките власти са положили значителни усилия да осигурят защитата на живота и здравето на водолазите, в съответствие с чл. 2 и 8. Въпреки това Съдът намира, че здравето на жалбоподателите вероятно се е влошило чувствително вследствие от кесонната болест. Също така е много вероятно това да се е получило вследствие на използването на таблици за изключително бърза декомпресия. Всъщност след стандартизацията на декомпресионните таблици през 1990г. значително по-малко водолази страдат от кесонна болест. Ако норвежките власти са се били намесили по-рано, вероятно биха предотвратили вероятната причина за изключителния риск за здравето и безопасността на жалбоподателите. Доколкото никой от жалбоподателите не е бил изложен на животозастрашаващо преживяване, Съдът не може да изследва материята в светлината на член 2. Въпреки това той напомня задължението на държавата по член 8 да предостави достъп до важната информация, която да даде възможност на лицата да се запознаят и да преценят рисковете за здравето и живота им. Той намира, че декомпресионните таблици биха могли да бъдат разглеждани като релевантен източник на информация, позволяваща на водолазите да преценят рисковете, на които биха могли да бъдат изложени. Нито инспекцията по труда, нито дирекцията по нефтодобива са изисквали от нефтодобивните компании да изработват своите таблици за

декомпресия така, че да се оцени тяхната безопасност преди издаване на разрешение за извършване на отделни операции по гмуркане. В резултат водолазните компании са имали право да запазят таблиците в тайна и да намаляват времето за декомпресия с цел придобиване на конкурентно предимство. Въпреки че е липсвал консенсус в научните среди относно дългосрочните последици от гмуркането, било е широко известно, че декомпресионните таблици съдържат важна информация за преценка на рисковете за здравето в рамките на операциите по гмуркане. Например в писмо от юни 1984г. до медицинския консултативен комитет по гмуркане дирекцията по нефтодобив е изразила загрижеността си относно разликите в таблиците за най- бавната и най- бързата декомпресия, използвани в Северно море. Въпреки това властите нито са информирали жалбоподателите за тези разлики, нито са споделили с тях загрижеността си относно здравето и живота им. Нещо повече, изтекъл е дълъг период от време, докато те са взели решение да изискат от нефтодобивните компании да наложат пълна откритост по отношение на таблиците. Като се има предвид ролята на властите в наблюдението на водолазни операции и в осигуряването на тяхната безопасност, както и липсата на научен консенсус по това време по отношение на дългосрочния ефект на кесонната болест, е трябвало да бъде приет един много предпазлив подход, а именно властите е трябвало да направят стъпки да гарантират, че жалбоподателите са се запознали с важната информация, съдържаща се в таблиците, и така са преценили рисковете за живота и здравето си. Ако бяха постъпили така, може би биха помогнали по- бързо да бъдат премахнати таблиците за изключително бърза декомпресия, чиято цел е била компаниите да преследват собствения си комерсиален интерес без оглед на здравето и безопасността на водолазите. По този начин норвежките власти не са изпълнили задължението си за зачитане на личния живот на жалбоподателите, с което са нарушили чл. 8.

Член 3 (забрана за нечовешко и унижително отношение)

Съдът се позовава на предишните си разсъждения, че с непредоставянето на съответната информация държавата е нарушила член 8, поради което няма нарушение на член 3.

Справедливо обезщетение (член 41)

Съдът присъжда по 8000 евро на всеки жалбоподател за неимуществени вреди, 40 000 евро на г-н Vilnes и по 50 000 евро на останалите за такси и разноски.

Съд на Европейския съюз

Решение по дело C-4/11 Bundesrepublik Deutschland/Kaveh Puid от 14 ноември 2013 г.

<http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-4/11>

Когато държава членка не може да прехвърли търсещо убежище лице в държавата, компетентна да разгледа молбата му, поради опасност в нея да бъдат нарушени основните му права, тя трябва да определи друга държава членка, компетентна да разгледа молбата

Посочената държава членка обаче по принцип не е длъжна сама да разгледа молбата

В Регламент „Дъблин II“¹ са установени критериите за определяне на държавата членка, компетентна да разгледа подадена в рамките на Съюза молба за убежище, като по принцип само една държава членка е компетентна да я разгледа. Когато търсещо убежище лице подаде молба в държава членка, различна от определената като компетентна в съответствие с посочения регламент, последният предвижда процедура за прехвърляне на лицето в компетентната държава членка. В такъв случай обаче държавата членка, в която е подадена молбата, може да реши да не прехвърля лицето в компетентната държава и сама да разгледа молбата.

Г-н Puid, ирански гражданин, е влязъл незаконно на територията на Германия, като е преминал през Гърция. Молбата за убежище, подадена от него в Германия, е обявена за недопустима, с мотива че съгласно Регламента Гърция е държавата членка, компетентна да я разгледа. Вследствие на това г-н Puid е прехвърлен в последната държава. Той обаче подава жалба за отмяна на решението за отхвърляне на молбата му, която е уважена от Verwaltungsgericht Frankfurt am Main (Административен съд Франкфурт на Майн, Германия). Този съд приема, че Германия е длъжна да разгледа молбата с оглед на условията за приемане на търсещите убежище лица и обработката на молбите за убежище в Гърция. Впоследствие германските власти предоставят на г-н Puid статут на бежанец.

¹ Регламент (ЕО) № 343/2003 на Съвета от 18 февруари 2003 година за установяване на критерии и механизми за определяне на държава членка, компетентна за разглеждането на молба за убежище, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета страна (ОВ L 50, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 56).

В този контекст Hessischer Verwaltungsgerichtshof (Областен административен съд, провинция Хесе, Германия), сезиран с жалба срещу решението на Verwaltungsgericht Frankfurt am Main, иска от Съда уточнения относно определянето на държавата, която трябва да разгледа молбата за убежище. Германският съд иска да установи дали Регламентът предоставя на търсещото убежище лице правото да изисква от дадена държава членка да разгледа молбата му, ако тя не може да го прехвърли в държавата членка, първоначално определена като компетентна, поради опасност да бъдат нарушени основните му права.

В постановеното на днешна дата решение Съдът припомня на първо място, че държавите членки са длъжни да не прехвърлят търсещо убежище лице в държавата членка, първоначално определена като компетентна, когато системните недостатъци на процедурата за предоставяне на убежище и на условията за приемане на търсещи убежище лица в тази държава членка съставляват сериозни и потвърдени основания да се смята, че търсещото убежище лице би било изложено на реална опасност от нечовешко или унижително отношение.

В това отношение Съдът отбелязва, че в такава хипотеза дадена държава членка може, в съответствие с Регламента, да реши да разгледа сама молбата. Съдът уточнява обаче, че ако тази държава не иска да упражни това право, по принцип тя не е длъжна да разгледа молбата. В такъв случай тя трябва да определи държавата членка, компетентна да разгледа молбата за убежище, като анализира следващите критерии, установени в Регламента. Ако това не е възможно, компетентна е първата държава членка, в която е подадена молбата.

На последно място Съдът подчертава, че държавата членка, в която се намира търсещото убежище лице, трябва да следи да не утежни евентуалното нарушение на основните права на това лице чрез провеждането на прекомерно дълга процедура за определяне на компетентната държава членка. Ето защо при необходимост тя трябва сама да разгледа молбата.

Решение по съединени дела C-199/12, C-200/12, C-201/12 X, Y, Z/Minister voor Immigratie en Asiel om 7 ноември 2013 г.

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-199/12&language=bg>

Търсещите убежище хомосексуалисти могат да съставляват определена социална група, която би могла да бъде преследвана поради сексуалната им ориентация

В този контекст съществуването в страната на произход на наказание лишаване от свобода, с което се наказват хомосексуални действия, е възможно само по себе си да представлява акт на преследване, при условие че това наказание действително се прилага

Съгласно европейска директива², която се позовава на разпоредбите на Женевската конвенция³, всеки гражданин на трета страна, който поради основателните си опасения от преследване по причина на своята раса, вероизповедание, националност, политическите си възгледи или принадлежността си към определена социална група се намира извън страната, чийто гражданин е той, и който не може или поради тези опасения не желае да се обърне за закрила към тази страна, може да поиска да му бъде предоставен статут на бежанец. В този контекст актовете на преследване трябва да бъдат достатъчно сериозни по своето естество или по повторения си характер, за да представляват тежко нарушение на основните права на човека.

X, Y и Z са граждани съответно на Сиера Леоне, на Уганда и на Сенегал. Те са подали молби за предоставяне на статут на бежанец в Нидерландия, като се позовават на основателните си опасения от преследване в страните им на произход въз основа на сексуалната им ориентация. Извършването на хомосексуални действия е обявено и в трите страни за престъпление, за което могат да бъдат налагани тежки наказания — от глоби с голям размер до лишаване от свобода, а в някои случаи и доживотен затвор.

Нидерландският Raad van State (Държавен съвет, Нидерландия), който разглежда делата като последна инстанция, отправя до Съда преюдициално запитване относно преценката на молбите за предоставяне на статут на бежанец съгласно разпоредбите на директивата. Националната юрисдикция пита Съда дали може да се счита, че гражданите на трети страни с хомосексуална ориентация образуват „определена социална група“ по смисъла на директивата. Освен това Raad van State пита как националните органи трябва да преценяват какво

² Директива 2004/83/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 52).

³ Конвенция за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 189, стр. 150, № 2545 (1954), влязла в сила на 22 април 1954 г. Тя е допълнена и изменена с Протокола за статута на бежанците, подписан в Ню Йорк на 31 януари 1967 г. и влязъл в сила на 4 октомври 1967 г.

представлява акт на преследване във връзка с хомосексуални действия в този контекст и дали криминализирането на тези действия в страната на произход на молителя с възможността за лишаване от свобода представлява преследване.

В постановеното днес решение Съдът най-напред прие за безспорно, че сексуалната ориентация на дадено лице представлява характеристика, до такава степен съществена за неговата идентичност, че не би следвало да се изисква от това лицето да се откаже от нея. В това отношение Съдът приема, че наличието на наказателно законодателство, което е насочено конкретно към хомосексуалните лица, позволява да се установи, че тези лица представляват отделна група, разглеждана като различна от заобикалящото я общество.

При все това, за да бъде преследване по смисъла на Женевската конвенция, нарушението на основните права трябва да достигне до определена степен на тежест. Поради това не всяко нарушение на основните права на търсецо убежище хомосексуално лице достига непременно тази степен на тежест. В този контекст единствено наличието на законодателство, обявяващо хомосексуалните действия за наказуеми, не би могло да се счита за толкова тежко нарушение, че да представлява преследване по смисъла на директивата. От друга страна, наказание лишаване от свобода, с което се наказват хомосексуални действия, е възможно само по себе си да представлява акт на преследване, ако това наказание действително се прилага.

При тези условия, когато търсецо убежище лице се позовава на съществуващо в неговата страна на произход законодателство, което обявява за наказуеми хомосексуални действия, националните власти следва да проверят всички относими факти, свързани със страната на произход, включително нейните закони и подзаконови актове, както и начина на тяхното прилагане. В рамките на тази проверка посочените власти трябва по-специално да определят дали в страната на произход на молителя наказанието лишаване от свобода се прилага в действителност.

Що се отнася до въпроса дали е разумно да се очаква дадено лице, търсецо убежище, да прикрива своята хомосексуалност в страната си на произход, за да избегне преследване или да се въздържа от изразяване на тази сексуална ориентация, отговорът на Съда е отрицателен. Той счита, че изискването членовете на социална група, които споделят една и съща сексуална ориентация, да прикриват последната, противоречи на самото признаване на наличието на характеристика, която е толкова съществена за идентичността, че не би следвало да се изисква от заинтересованите лица да се откажат от нея. Според Съда следователно не е допустимо да се очаква, че за да избегне преследване, дадено

лице, търсещо убежище, трябва да прикрива своята хомосексуалност в страната си на произход.

Австрийска организация за опазване, укрепване и създаване на икономически стабилна собственост върху земята в земеделското и горското стопанство срещу Австрия (жалба № 39534/07).

Отказът на местните власти да предоставят на неправителствена организация достъп до официални документи е неоправдан. Съдът приема с мнозинство, че е налице нарушение на чл. 10 (право на информация) не е налице такова на чл. 13 (право на ефективни правни средства за защита)

Случаят засяга отказа на местните власти да даде достъп на неправителствената организация достъп до документи, засягащи замени на земеделски и горски земи. Съдът приема, че властите, които самоволно решили да не публикуват решенията си и така са притежавали монопол над информацията, не са дали достатъчно задоволителни причини, които да оправдаят пълния отказ за достъп до съответната документация.

Жалбоподателят е асоциация, регистрирана в Австрия, със седалище във Виена, чиято цел е да изследва влиянието при смяната на собствеността върху земеделските земи и горите и да дава мнения по законопроекта. През 2005г. асоциацията на два пъти иска от Тиролската комисия по сделки с недвижими имоти, отговаряща за контрола върху сделките с гори и земеделски земи по Закона за сделките с недвижими имоти в Тирол, да ѝ бъдат представени решенията, взети в определен период от време (през януари 2005г. и януари 2000г.) със заличени лични данни, като посочва, че ще възстанови направените разходи. И двете молби са отхвърлени. Второто решение на Комисията, от октомври 2005г., сочи, че молбата не попада в обхвата на тиролския Закон за достъп до информация, както се твърди в нея. Нещо повече, дори и да попада в неговия обхват, съгласно този закон институцията не е длъжна да предостави исканата информация, тъй като ако го направи, това би ѝ коствало толкова много ресурси, че би се засегнало нормалното ѝ функциониране. Сдружението обжалва отказите пред Конституционния и пред Административния съд. Последният приема жалбата за недопустима поради липса на подсъдност. Първоначално Конституционният съд отказва да се занимае със случая поради минималните изгледи за успех, както и защото същият не бил изключен от компетентността на Административния съд. След последваща жалба от сдружението, следвайки правилото за избягване на конфликт относно

подсъдностите на две съдилища, Конституционният съд постановява решение, в което приема, че е компетентен да реши въпроса. В свое решение по същество от 2 декември 2011 г. той отхвърля жалбата.

На 24 август 2007 г. сдружението подава жалба в ЕСПЧ, в която твърди, че отказът на Комисията за достъп до информация нарушава чл. 10 от Конвенцията (право на достъп до информация), както и че в националното право няма ефективно правно средство за уважаване на тази жалба.

Решение на съда

Член 10

Съдът отбелязва, че тиролският Закон за сделките с недвижими имоти, с който се създава Комисията по сделките с недвижими имоти, преследва общозначим интерес, а именно запазване на земята за употреба за целите на селското и горското стопанство и избягване на застрояването ѝ. По тази причина и асоциацията- жалбоподател е взела участие в легитимен процес на събиране информация от публичен интерес. Следователно и отказът да ѝ бъде даден достъп до решения на Комисията е накърнил правото ѝ на информация по чл. 10 от Конвенцията. Съдът е съгласен, че отказът за даване на информация е законосъобразен по смисъла на чл. 10, доколкото Комисията се е обосновала със съответните разпоредби от тиролския Закон за достъп до информация. Също така Съдът е съгласен и с австрийското правителство, че накърняването на правата на жалбоподателя също е преследвало легитимна цел за защита на правата на другите. Доколкото тези основания са относими и достатъчни при тези обстоятелства, Съдът приема единствено аргумента, че уважаването на молбата би изисквало отделянето на съществени ресурси и би затруднило работата на Комисията. Въпреки това отказът е неоснователен, тъй като сдружението е предложило да възстанови разноските по създаването и изпращането на поисканите копия. Нещо повече, вземайки предвид, че Комисията е институция на публичната власт, която решава спорове относно граждански права, Съдът намира за поразително, че нито едно от решенията ѝ не е публикувано, напр. в електронна база данни. Следователно, голяма част от трудностите, които Комисията би срещнала при изготвяне на копия на решенията си, биха били резултат от собствения ѝ избор да не ги публикува. Освен това Съдът забелязва, че жалбоподателят е получил копия от еквивалентните решения на всички останали звена на Комисията в останалите региони на Австрия, без да среща особени трудности.

В заключение Съдът намира, че причините, поради които австрийските власти са отказали достъпа до информация са относими, но не и достатъчни. Доколкото не е работа на Съда да прецени по какъв начин Комисията трябва да

предостави достъп до решенията си, той намира пълния отказ за такъв за непропорционален на преследваната легитимна цел. Комисията, която по собствено решение е запазила монопол над информацията, засягаща решенията ѝ, е направила невъзможно за жалбоподателя да направи своето изследване по отношение на една от провинциите в Австрия и да участва пълноценно в законодателния процес по отношение на предложените допълнения на тиролския Закон за промяна в собствеността на недвижимите имоти. По тази причина е налице нарушение на чл. 10.

Член 13

Съдът отбелязва, че Австрийският конституционен съд е променил решението си да не разглежда случая и е разгледал жалбата по същество. Според съда е налице ефективно правно средство по отношение на жалбата, засягаща нарушение на чл. 10. По тази причина не е налице нарушение на чл. 13.

Справедливо обезщетение (член 41)

Сдружението- жалбоподател не е претендирало имуществени и неимуществени вреди. Държавата е осъдена да заплати 7 500 EUR разноски.

Al-Dulimi u Montana Management Inc. срещу Швейцария (жалба № 5809/08)

Нарушение на чл. 6 от Конвенцията (право на справедливо изслушване).
Делото се отнася до замразяването на активи в Швейцария, принадлежащи на г-н Ал-Дулими и на дружеството, на което той е бил изпълнителен директор, в изпълнение на приетите от Съвета на сигурност на ООН две резолюции, приканващи държавите-членки на ООН и третите държави, да наложат общо ембарго на Ирак, след нахлуването в Кувейт през 1990 година. Съдът отново подчертава - в съответствие с критерия за равностойна защита, установен в неговата практика – че съществува презумпция, че държавите не се отклоняват от изискванията на Конвенцията, когато не предприемат нещо повече извън изпълнението на правните задължения, произтичащи от членството им в организация, която предвижда еквивалентна на Конвенцията защита. Той отбелязва, че презумпцията за равностойна защита не е приложима в този случай.

Активите на жалбоподателите били замразени през 1990г. Без да се произнася по същество, Съдът приема, че те са имали право случаят им да бъде разгледан от национален съд. Нещо повече, доколкото не е съществувала

независима юридическа оценка на ниво ООН на легитимността на включените лица и организации в списъка, е от съществено значение тези лица и организации да имат възможност да сезират националните съдилища да разгледат всяка мярка, наложена при прилагане на санкционния режим.

Жалбоподателят Khalaf M. Al-Dulimi е гражданин на Ирак, роден през 1941 г. и живеещ в Аман (Йордания). Според Съвета за сигурност към ООН той е финансов мениджър към иракските тайни служби при Саддам Хюсеин. Другият жалбоподател Montana Management Inc., е компания със седалище в Панама, чийто изпълнителен директор е първият жалбоподател. След нахлуването на Ирак в Кувейт през август 1990 г. Съветът за сигурност към ООН приема две резолюции, приканващи държавите членки на ООН и третите държави да наложат общо ембарго на Ирак. На 7 август 1990г. Швейцарският федерален съвет издава „Заповедта Ирак“, съдържаща икономически мерки срещу Ирак. През май 2003г. Съветът за сигурност към ООН приема Резолюция 1483 (2003), като съответно се изменя и „Заповедта Ирак“. През май 2004г. жалбоподателите са включени в списъка на лица и групи, спрямо които следва да се приложат предвидените мерки, и Федералният съвет издава заповед за конфискация на замразените иракски активи и икономически ресурси и за прехвърлянето им във Фонда за развитие на Ирак.

Г-н Al-Dulimi, който възнамерява да отправи молба до Комитета по санкциите към ООН за изключване от списъка, моли Федералното министерство на икономиката да спре процеса по конфискация и Швейцарското правителство започва преговори. На 16 ноември 2006г. след прекъсване на преговорите между жалбоподателя и Комитета по санкциите, Федералното министерство нарежда конфискацията на активите на жалбоподателите, определяйки условията, при които парите да бъдат прехвърлени във Фонда за развитие на Ирак. То отбелязва, че имената на жалбоподателите са включени в списъка на лицата и организациите, към които Швейцария е длъжна да приложи мерките от резолюциите на Съвета за сигурност, и че имената им биха могли да бъдат заличени от приложението към „Заповедта Ирак“ след решение на Комитета по санкциите, като посочва, че решението му подлежи на обжалване пред Федералния съд.

Съветът за сигурност приема резолюция № 1730 (2006), която предвижда процедура по заличаване от списъка. Жалбоподателите подават три жалби пред Федералния съд, в които искат решението на Федералното министерство на икономиката от 16 ноември 2006г. да бъде отменено. На 23 януари 2008г. Федералният съд отхвърля жалбите, без да ги разгледа по същество. На 13 юни

2008г. те отправят искане за заличаване от списъка в съответствие с процедурата, предвидена в Резолюция 1730 (2006), което е отхвърлено на 6 януари 2009г. През март 2009г. Швейцарските власти решават да спрат изпълнението на заповедите за конфискация до произнасяне на решението на Европейския съд по правата на човека и на решението на Федералния съд за преразглеждане на жалбите, в случай че бъде установено нарушение на Конвенцията. През февруари 2013г. активите все още не са конфискувани.

Позовавайки се на член 6 § 1 (право на справедлив процес), жалбоподателите се оплакват, че конфискацията на активите им е била наредена при отсъствието на каквато и да била процедура, съответстваща на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Жалбата пред ЕСПЧ е подадена на 1 февруари 2008г.

Решение на съда

Член 6 § 1

Съдът приема, на първо място, че горните мерки са предприети при упражняване на правомощията на Швейцария при съобразяване на член 1 от Конвенцията (задължение за спазване на правата на човека). По тази причина оспорваните действия и бездействия са годни да ангажират отговорността на държавата по Конвенцията. Съдът припомня, че член 1 не прави разграничение по отношение на вида на приложеното правило или мярка. Нещо повече, Конвенцията не би трябвало да се интерпретира сама за себе си, а в хармония с основните принципи на международното право. Конвенцията не препятства държавите да прехвърлят свои суверенни права на международна организация с цел съюзничество в определени области на действие. Въпреки това държавите продължават да отговарят за спазването на Конвенцията за всички действия и бездействия на техните органи при прилагане на националното право или при изпълнение на техни международноправни задължения. Тези действия са оправдани, доколкото съответната организация има за цел защита на основните права по начин, който е най- малкото равностоен на този, предвиден в Конвенцията. Съдът приема, че презумпцията за равностойна защита е предвидена най- вече за да гарантира, че държавата не е изправена пред дилема, когато е задължена да се позове на задължение, което е резултат от членството в организация, която не е страна по Конвенцията. С оглед на защитата, приложима към настоящия случай, Съдът отбелязва, че правителството осъзнава, че съответната система не предоставя равностойна на предвидената от Конвенцията защита. Дори Специалният докладчик за насърчаване и защита на правата на човека и основните свободи в борбата с тероризма потвърждава това заключение, като заявява, че режимът на санкции срещу Ал- Кайда, приет с Резолюция 1267

(1989), дори и подобрен с последващите резолюции, невинаги гарантира зачитането на международните стандарти. Поради това презумпцията за равностойна защита е неприложима в конкретния случай. Според правителството ограничаването на правото на жалбоподателите на достъп до съда преследва легитимна цел, а именно поддържането на международния мир и сигурност. Резолюция 1483 (2003) на Съвета за сигурност има за цел налагане на редица мерки за стабилизирането и развитието на Ирак, в частност да гарантира, че активите и собствеността на длъжностните лица, заемащи висши държавни длъжности в бившето иракско правителство ще бъдат прехвърлени във фонда за развитие на Ирак и върнати на иракските граждани. Съдът приема довода на правителството, че отказът на националния съд да разгледа жалбите по същество е мотивиран от желанието му да осигури ефективно изпълнение на задълженията, произтичащи от резолюциите. С оглед връзката между използваните средства и целта Съдът забелязва, че Федералният съд в мотивирано решение много детайлно е определил основанията, на които счита, че няма компетентност да разгледа жалбите срещу решението за конфискация. Въпреки това той отчита, че приемането на Резолюция 1483 (2003) няма за цел да отговори на непосредствена заплаха от тероризъм, а да затвърди автономията и суверенитета на Иракското правителство и да гарантира правото на иракския народ да определя политическото си бъдеще и да контролира националните ресурси. Би могло да се приеме, че по-разнообразни и целенасочени мерки биха били по-лесно съвместими с ефективното изпълнение на резолюциите.

Активите на жалбоподателите са замразени през 1990 г., а конфискацията им е наредена през ноември 2006г. Въпреки че решението за конфискация все още не е изпълнено, жалбоподателите са били лишени от тях за дълъг период от време. Без да е необходимо да се произнася по същество на мерките, Съдът приема, че жалбоподателите са имали право тези мерки да бъдат преразгледани от национален съд. Фактът, че е било невъзможно да се обжалва конфискацията в период от много години, е почти немислим в едно демократично общество.

Съдът приема, че доколкото липсва ефективен и независим юридически преглед на ниво ООН на легитимността на включените в списъка лица и организации, е от съществено значение те да имат възможност да поискат от националните съдилища да преразгледат всяка мярка, наложена при прилагането на санкционния режим. Доколкото жалбоподателите не са разполагали с такава възможност, тяхното право на достъп до съд е било накърнено. По тази причина е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

Справедливо обезщетение (член 41)

Въпросните активи не са конфискувани физически към настоящия момент. Жалбоподателите посочват, че на този етап все още не са претърпели неимуществени вреди в резултат на нарушения, които могат да породят претенция за справедливо обезщетение. Съдът приема, че няма фактическа връзка между нарушението на член 6 § 1 и претенцията за имуществена вреда, която към този момент е изцяло хипотетична. Тъй като жалбоподателите не са претендирали неимуществени вреди или възстановяване на разходите и разноските по делото, Съдът няма да се произнесе по този въпрос.

Решение по дело C-267/12 Frédéric Hay/Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres от 12 декември 2013 г.

<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62012CJ0267&lang1=bg&type=NOT&ancre=>

Служител, който сключва граждански пакт за солидарност с партньор от същия пол, трябва да има право на същите предимства като предоставяните на колегите му при встъпването им в брак, когато сключването на брак е забранено за двойките с хомосексуална ориентация. Отказът да му се признае право на тези предимства представлява пряка дискриминация, основана на сексуалната ориентация.

Съгласно действащото към момента на настъпване на фактите по делото френско законодателство⁴ брак могат да сключват само лица от различен пол.

Г-н Нау е служител в Crédit agricole mutuel, като съгласно колективния трудов договор на това предприятие⁵ служителите имат право на някои предимства при встъпване в брак, а именно специален отпуск и премия. На г-н Нау, който е сключил граждански пакт за солидарност с партньора си от същия пол, не е признато право на тези предимства с мотива, че в съответствие с колективния трудов договор те се предоставят само при встъпване в брак.

⁴ Сключването на брак между лица от един и същи пол е разрешено във Франция със Закон № 2013-404 от 17 май 2013 г.

⁵ Колективният трудов договор на Crédit agricole mutuel е изменен на 10 юли 2008 г., за да имат право на разглежданите предимства и сключващите граждански пакт за солидарност лица. Тъй като обаче това изменение не поражда обратно действие, то не се прилага за положението на г-н Нау, който е сключил граждански пакт за солидарност с партньора си на 11 юли 2007 г.

Г-н Нау оспорва този отказ пред френските съдилища. Cour de cassation [Върховен касационен съд] (Франция), сезиран като последна инстанция, отправя запитване до Съда дали разликата в третирането на лицата, сключили граждански пакт за солидарност с партньор от същия пол, представлява основана на сексуалната ориентация дискриминация, забранена от правото на Съюза в трудовите правоотношения⁶.

В постановеното на днешна дата решение Съдът проверява, на първо място, дали с оглед на разглежданите предимства положението на сключващите брак лица е сравнимо с това на лицата, които поради невъзможност да встъпят в брак с лице от същия пол сключват граждански пакт за солидарност. В това отношение Съдът констатира, че правата и задълженията на последните лица, както тези на съпрузите, са точно определени и че те се задължават да живеят съвместно и си дължат взаимно помощ и материална подкрепа. Освен това Съдът припомня, че към момента на настъпване на фактите по това дело гражданският пакт за солидарност е единствената предвидена във френското право възможност за двойките от един и същи пол да уредят партньорството си, като му придадат сигурен и противопоставим на трети лица правен статут.

Вследствие на това Съдът постановява, че положението на сключващите брак лица и това на лицата от един и същи пол, които поради невъзможността да встъпят в брак сключват граждански пакт за солидарност, е сравнимо за целите на предоставянето на въпросните предимства.

На следващо място Съдът постановява, че колективен трудов договор, съгласно който служителите имат право на платен отпуск и на премия при встъпване в брак, при положение че лицата от един и същи пол нямат право да сключват брак, създава пряка дискриминация, основана на сексуалната ориентация, спрямо сключилите граждански пакт за солидарност служители с хомосексуална ориентация. В това отношение обстоятелството, че гражданският пакт за солидарност не е предвиден само за хомосексуалните двойки, не променя естеството на дискриминацията спрямо тези двойки, които, за разлика от хетеросексуалните двойки, не са имали право към онзи момент законно да сключат брак.

На последно място, след като по-неблагоприятното третиране на сключилите граждански пакт за солидарност двойки не е обосновано с едно от предвидените в

---

⁶ Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7).

директивата императивни основания от общ интерес, Съдът отговаря, че правото на Съюза не допуска оспорваната разпоредба от колективния трудов договор.

Съдържание

Европейски съд по правата на човека	1
<i>Галина Костова срещу България (жалба № 36181/05)</i>	1
<i>Стоянов и Табаков срещу България (жалба № 34130/04)</i>	6
<i>Николова и Вандова срещу България (жалба № 20688/04)</i>	9
<i>Vallianatos и други срещу Гърция (жалби № 29381/09 и 32684/09)</i>	11
<i>Торџић-Rosenberg срещу Република Хърватска, (жалба № 19391/11)</i>	14
<i>Söderman срещу Швеция (жалба № 5786/08)</i> ,.....	16
<i>X срещу Латвия (жалба № 27853/09)</i>	19
<i>Влад и други срещу Румъния (жалби № 40756/06, 41508/07 и 50806/07)</i>	23
<i>Vilnes и други срещу Норвегия (жалба № 52806/09)</i>	25
Съд на Европейския съюз	30
<i>Решение по дело C--4/11 Bundesrepublik Deutschland/Kaveh Puid от 14 ноември 2013 г.</i>	30
<i>Решение по съединени дела C-199/12, C-200/12, C-201/12 X, Y, Z/Minister voor Immigratie en Asiel от 7 ноември 2013 г.</i>	31
<i>Австрийска организация за опазване, укрепване и създаване на икономически стабилна собственост върху земята в земеделското и горското стопанство срещу Австрия (жалба № 39534/07)</i>	34
<i>Al-Dulimi и Montana Management Inc. срещу Швейцария (жалба № 5809/08)</i>	36
<i>Решение по дело C-267/12 Frédéric Hay/Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres от 12 декември 2013 г.</i>	40